अभ्यध्व Tatpur. m. (ध्वः) (ved.) The road before (one's eyes); अभ्यध्वे 'near'; *Atharvav.*: ययोरभ्यध्व उत यद्दूरे चिद्वी विदिताविषुभृतामसिष्टौ &c. E. अभि and अध्वन्, samás. aff. अच्.

अभ्यध्वम् Avyayíbh. Towards the road; *Kátyáyana Śr. S.*: तस्मिन्संस्थिते ऽध्वर्युराहवनीयसमीपे स्थित्वाभ्यध्वं शम्यां प्रास्यति तन्नार्हपत्यस्य स्थानम् (*Yájnikad.*: अभ्यध्वमध्वाभिमुखं मार्गाभिमुखम्). E. अभि and अध्वन्, samás. aff. अच्.

अभ्यनुज्ञा Tatpur. f. (-ज्ञा) [1] Permission, consent; e. g. *Rigv. Prátiś.*: निर्वाच्ये ऽति भो३ इति चोदना स्यान्निरुक्त ओं भो३ इति चाभ्यनुज्ञा; or *Anúpanar.* (on the *Ved. Sútr.*: स्तुतये अनुमतिर्वा) ..... स्तवार्थं कर्मण्यनुमतिरभ्यनुज्ञा; or *Mitram.* (on *Yájnav.* 2. 83.): सत्यं न वदेदित्यर्थः। तथा चावचनानृतवचनयोर्द्वयोरभ्यनुज्ञा लभ्यते; or *Mitáksh.* (on the same): यत्र तु सत्यवचने..... बधस्तदा तूष्णीभावाभ्यनुज्ञा राजा यद्यनुमन्यते; or *Raghuv.*: (नन्दिनीस्तन्यं) पपौ वसिष्ठेन कृताभ्यनुज्ञः शुभं यशोमूर्त इवातितृप्तः; or *Nagojíbh.* on the *Mahábhashya* to *Vártt.* 2. of the *Introd.*: एवं च ग्राम्यकुक्कुटपरदारादौ विशेषनिषेधस्येतराभ्यनुज्ञाफलकतया आरण्यतन्नचणस्वदारगमनयोर्यथा दोषाभावः &c. [2] Assent, admission of an argument; e. g. *Nyáya Sútr.*: नियमहेत्वभावाद्यथादर्शनमभ्यनुज्ञा; or हेतूपादानात्प्रतिषेद्धव्याभ्यनुज्ञा. [3] Order, command (?). Comp. अभ्यनुज्ञान. E. ज्ञा with अनु and अभि, kŕit aff. अङ्.

अभ्यनुज्ञात Tatpur. m. f. n. (-तः-ता-म्) [1] Permitted, authorized; e. g. *Yájnav.*: अग्नौ करिष्यन्नादाय पृच्छत्यन्नं घृतप्लुतम्। कुरुष्वेत्यभ्यनुज्ञातो जुहुयाग्नौ पितृयज्ञवत्; or *Mahábh. Vanap.*: अयं गच्छति मे भर्ता फलाहारो महावनम्। इच्छेयमभ्यनुज्ञाता आर्यया श्वशुरेण ह। अनेन सह निर्गन्तुम्. [2] Dismissed; e. g. *Rámáy.*: इत्युक्त्वा सो ऽभ्यनुज्ञातः श्वोभाविन्यभिषेचने। व्रजेति रामः पितरमभिवाद्याभ्ययाद्गृहम्. [3] Assented to, admitted; e. g. *Manu*: विद्वद्भिः सेवितः सद्भिर्नित्यमद्वेषरागिभिः। हृदयेनाभ्यनुज्ञातो यो धर्मस्तन्निबोधत (*Kull.*: हृ° = अन्तःकरणविचिकित्साशून्यः). [4] Ordered, commanded; (? perhaps merely *permitted*) e. g. *Mahábh. Śántip.*: दाशार्हेणाभ्यनुज्ञातस्तत्र धौम्यः पुरोहितः। ..... जुहाव पावकं धीमान्विधिमन्त्रपुरस्कृतम्. E. ज्ञा with अनु and अभि, kŕit aff. क्त.

अभ्यनुज्ञान Tatpur. n. (-नम्) The same as अभ्यनुज्ञा; e. g. (permission, assent); *Mitáksh.* (on *Yájn.* 2. 18.): वर्णिबधाशङ्कायां पान्थादीनामनृतवचनाभ्यनुज्ञानम्; or *Sáyaṅa* on a *Baudháy. Śrauta S.*: वाग्विसर्गस्तादृशः विकल्पः। तद्व्यापारस्येतः प्रागभ्युपलम्भात्। कर्मानुपयुक्ता म्लेच्छाभिभाषणाभ्यनुज्ञानमिति. E. ज्ञा with अनु and अभि, kŕit aff. ल्युट्.

अभ्यनूक्त Tatpur. m. f. n. (-क्तः-क्ता-क्तम्) Said to (another) after and in accordance with (what has been said before); comp. अनूक्त; e. g. *Śatap.*: तस्मादेतदृषिणाभ्यनूक्तमस्माकमत्र पितरः &c. (the words अस्माकमत्र &c. being quoted by the Ŕishi from *Ŕigv.* 4. 42. 8.). Comp. अभ्युक्त. E. वच् with अनु and अभि, kŕit aff. क्त.

अभ्यन्तर I. Tatpur. 1. m. f. n. (-रः-रा-रम्) The reverse of बाह्य and comp. अन्तर. [1] Interior, being in the middle or between, included in; e. g. *Manu*: (the following are not to be invited at a Śráddha) ..... ब्रह्मविट्परिवित्तिश्च गणाभ्यन्तर एव च (one being in, i. e. belonging to, a college &c.); or *Rámáy.*: ऊचुस्तदागतं राममिदमभ्यन्तराः स्त्रियः (the women who lived in the town); or *Sánkhya Pravach.*: न बाह्याभ्यन्तरयोरुपरञ्ज्योपरञ्जकभावो ऽपि देशव्यवधानात्सुघ्नपाटलिपुत्रस्थयोरिव; or a *Kár.* on *Pán.* (IV. 1. 78.): शब्दान्तरमिदं विद्यादृष्टमभ्यन्तरं विषु (*Kaiyyaía*: चित्प्रभृतिषु यदभ्यन्तरम्); or *Patanj.* in the introd. on *Pán.*: अभ्यन्तरश्च समुदाये ऽवयवः; or *the same*: ननु भवानप्यभ्यन्तरो लोके। अभ्यन्तरो ऽहं लोके न त्वहं लोकः; or the same on *Pán.* VI. 1. 135. v. 8: यस्त्वसौ धातूपसर्गयोरभिसंबन्धः। तमभ्यन्तरं कृत्वा धातुः साधनेन युज्यते; or *Śankara* (on the *Ved. Sútra*: अन्तर उपपत्तेः): परमेश्वर एवाचक्षुरभ्यन्तरः पुरुषः; or *the same* (on the *Sútra* अदृष्टानियमात्): बहुष्वात्मसु सर्वगतेषु प्रतिशरीरं बाह्याभ्यन्तराविशेषेण संनिहितेषु मनोवाक्कायैर्धर्माधर्मलक्षणमदृष्टमुपार्ज्यते. — 'The *Sautrántika* and *Vaibháshika* sects (of the Buddhists) admitting external (बाह्य) and internal (अभ्यन्तर) objects, distinguish, under the first head, elements (भूत) and that which appertains thereto (भौतिक), namely organs and sensible qualities; and under the second head, intelligence (चित्त) and that which unto it belongs (चैत्त)'. *Colebroke's Ess.* I. p. 392; comp. *Burnouf Introd.* I. p. 448 ff.; *Kœppen, Die Religion des Buddha* I. p. 600 and the references given there. [2] Initiated in, familiar with, interested in; with a noun in the locative; e. g. *Kátyáy.* (on the admissibility of witnesses): अभ्यन्तरस्तु निःक्षेपे साक्ष्यमेको ऽपि दापयेत् (v. l. in the *Víramitr.*: वाचयेत्)। अर्थिना प्रहितः साक्षी भवेदेको ऽपि याचिते; or *Raghunand.*: कार्येष्वभ्यन्तरो यः स्यादर्थिना प्रहितश्च यः। कुल्याकुलविवादेषु भवेयुस्ते ऽपि साक्षिणः. [3] Near, intimate; e. g. *Panchat.*: त्यक्ताश्चाभ्यन्तरा येन बाह्याभ्यन्तरीकृताः। स एव मृत्युमाप्नोति यथा राजा ककुद्मः. [It is doubtful, however, whether the correct form of the word is not in the *latter sense* आभ्यन्तर, when, by its taddhita-derivation, it would correspond in value with the compound अभ्यन्तरीकृत; comp. e. g. the following verse of the *Mahábh. Śántip.* 4787: आभ्यन्तरे प्रकुपिते बाह्ये चोपनिपीडिते। क्षीणे कोषे श्रुते मन्त्रे किं कार्यमवशिष्यते. See also the remark s. v. अभ्यन्तरकरण.]

2. n. (-रम्) Interior, middle, the space within, lit. and fig.; e. g. *Suśruta*: यः श्लावदन्तौष्ठनखो ऽल्पसंज्ञस्कर्दितो ऽभ्यन्तरयातनेत्रः &c.; or सिराभिरभिसंप्राप्य विगुणो ऽभ्यन्तरे भृशम् &c.; or *Yájnav.*: कृच्छ्रातिकृच्छ्रो ऽसृक्पाते कृच्छ्रो ऽभ्यन्तरशोणिते '..... the penance Kŕichchhrátikŕichchhra (is the penalty) when the blood (of a Brahman) is *shed*, the penance Kŕ. when his blood still remains in his body (i. e. when he is beaten black and blue)'; or *Ratnávali*: देवि तदुत्तिष्ठावः। आवासाभ्यन्तरमेव प्रविशावः; or *Meghad.*: ..... निर्विन्ध्यायाः पथि भव रसाभ्यन्तरं संनिपत्य स्त्रीणामाद्यं प्रणयवचनं विभ्रमो हि प्रियेषु; or *Hitop.*: अतो ऽहं षण्मासाभ्यन्तरे (within six months) तव पुत्रान्नीतिशास्त्राभिज्ञान्करिष्यामि. E. अभि and अन्तर (*Ráyam.*, *Bhánud.* &c. = अभिगतमन्तरम्).

II. Avyayíbh. (-रम्) Towards the interior, inwards; see the quotation s. v. अभ्यन्तरायाम. E. अभि and अन्तर.

अभ्यन्तरकरण Karmadh. (-णम्) The same as अन्तःकरणम्; and the reverse of बाह्यकरण. This form of the word occurs in some Mss., but the more correct form is आभ्यन्तरकरण q. v.; and the compound बाह्याभ्यन्तरकरण which is of frequent occurence in *Vedánta-*, *Sánkhya-* and *Yoga* writings, is to be analyzed therefore: बाह्य-आभ्य°-क°. E. see आभ्यन्तरकरण.